

degentium statum. Cum in hoc mundo vivebant, amicorum et propinquorum turba circumdabantur; vix tamen defuncti oblivioni traduntur: igneo carceri mancipentur, in medio flammaram clament quantum voluerint, ibi amare fiant, ibique, quantum placuerit, humana implorent auxilia, non habent hominem qui illis succurrat: *hominem non habeo*. Ipsi etiam filii suorum obliviscuntur parentum; ipsæ mulieres maritis non subveniunt; vident cameras, in quibus defuncti habitaverunt, fruuntur bonis quæ reliquerunt, transeunt supra sepulcra in quibus jacent, nec aliquas ad eorum libertatem a Deo obtinendam preces fundunt: *et non dixerunt qui præteribant; benedictio Domini super vos* (Ps. 128). O infandam hominum hujus seculi ingratitude! O magnam eorum crudelitatem! Quod Lazarum dilexerint Martha et Magdalena, norunt omnes; eximiumque amoris sui erga aegrotantem fratrem, testimonium exhibuere piæ illæ sorores, cum ad Christum miserunt rogantes, ut eum sanaturus veniret: *miserunt ergo sorores ejus ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas, infirmatur* (Joan. 11, 8). Quis non miretur ardentem harum sororum amorem erga infirmum fratrem? Quis non dicat, eas debita charitatis illi præstitisse obsequia? Paucis tamen ab hinc diebus, mortuo Lazaro, cum Christus, ut eum resuscitaret, Bethaniam perrexit, dixit ei Martha: *Domine jam fetet*. Ecce quid sæpe in mundo accidat; cum enim paterfamilias, vel alius homo dives aegrotat, uxor, filii aliique omnes qui de infirmi bonis aliquam portionem assequi sperant, debitis eum charitatis officiis prosequuntur; postquam decessit, *jam fetet*; postquam sepultus est, *jam fetet*; orare pro mortuo, legata ab eo relicta solvere, elemosynas erogare et alia quæ ad illum e purgatorio carcere eruendum inseruire possent, præstare renuunt: hæc omnia ipsis fetent: *jam fetet*. O filii! o filiæ! tanta a vobis absit ingratitude, parentum mementote vestrorum; illorum ne obliviscamini, iisque prompte subvenite. Scitis, eos in profundo purgatorii carcere et in horrenda ignis abyso clausos detineri; ne ergo diu eos illic detineri patiamini, quamque citius fas erit, iis subvenite. Heu! videmus nonnunquam, quod cum ple-

beji cujusdam hominis domus fædo vastatur incendio, civitas tota percullitur, undique accurritur, auxiliares aquæ undequaque quam celerrime deferuntur: Si vero in harum flammaram medio unicum tibi, maximeque charum videas filium, quæ non auxilia, quæ non quam citissime subministrabis adminicula? O fratres, mediis in purgatorii flammis agunt filii et filiæ, hocce piaculari rogo involvuntur patres et matres: illos, ibi medios inter flammaram vortices fidei oculo videtis; ideo quam celeberrime accurrite, ut precibus, elemosynis, indulgentiis omnibusque modis possibilibus, iis subveniatis. Erga illos estote misericordes, et Deus erga vos misericors erit, perque infinitam suam misericordiam ab his vos præservabit flammis, ac æternam vobis beatitudinem conferet. *Amen*.

CONCIO QUARTA.

Miseremini mei, miseremini mei (Job. 19, 21).

Quocunque tempore et quovis modo moriatur homo, aliquid semper consolationis propinquis et amicis relinquit; si enim in juvenute moriatur, credunt, quod *raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne factio deciperet animum illius* (Sap. 4): si senex et longa ægritudine gravatus ab hoc mundo discesserit, hæc in lacrymis consolatio superest, quod mors non ingressa sit illius domum per fenestras, at per januam, dumque mortem expectabat ditantem potius, quam expoliantem. Si autem qui mortuus lugetur, justus et sanctus apud homines videbatur, hæc Salomonis verba in promptu habent propinqui: *justus, si morte preoccupatus fuerit, in refrigerio erit* (Sap. 4); si tandem non justus et bonus, sed peccator et impius ab hominibus credebatur, Dei misericordiam peccata ejus superasse confidunt, quia erga omnes *Deus miserator et misericors* (Ps. 85, 15). Quascunque tamen quis super ho-

mine mortuo consolationis rationes fingat, superest semper quod suspicemur, illum ex hac vita ad ignem saltem purgatorium perrexisse, quia, teste D. Paulo, paradisum vix obtinet quis, qui per ignem purgatorium prius non transierit: *ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem* (1 Cor. 3). O fratres, qualis vobis manet consolatio, dum propinqui et amici in horrenda purgatorii fornace cruciantur? Quale vobis gaudium, dum illi flent, gemunt et clamant: *miseremini mei, miseremini mei?* Certe potius cum illis flendum, et si non totaliter obdurata sint corda vestra, eorum misereri oportet auxiliarique eis præbere manus. Ad quod sedulo et prompte faciendum ut alliciamini, ignis illius, quo purgatoria fornax succenditur, naturam et characterem delineabimus. *Ave.*

Purgatorius ignis potentia, iustitia et sapientia divina minister constituitur: *Dei potentia* ignem hunc, licet materiale et corporeum, ad animas, quæ mere spirituales sunt, torquendas elevat: *Dei iustitia* hoc utitur igne, ut viros justos purificet; *et Dei sapientia* quodam quasi intelligentia spiritu hunc ignem afficit, ut discernat, quam gravia sint ejusque delicta, ut juxta merita unumquemque cruciet. O ignem mirabilem, quem Dei elevat potentia, armat iustitia, et erudit sapientia! hunc elevat potentia, ut agere valeat in spiritus; hunc armat iustitia, ut viros etiam sanctos torqueat; et hunc erudit sapientia, ut ejusque merita discernat. Unde, meo quidem iudicio, ignis purgatorii characterem satis explanasse et delineasse videbor, cum dixerò, eum esse corporeum et materiale, voracem et vehementem, discretum et sapientem. In purgatorio habetur 1. *ignis corporeus*, qui torquet spiritus; 2. *ignis violentus*, qui torquet sanctos; 3. *ignis sapiens*, qui quolibet torquet juxta merita. Ecce qualis sit ignis, quo torquentur fideles in purgatorii fornace.

I PARS.

In purgatorio est ignis corporeus, qui torquet spiritus.

Ignem purgatorii corporeum esse diserte assertit sanctus Gregorius (*Dial.* 4, 29), et hoc passim tenent scholastici Doctores; inter quos Seraphicus Bonaventura ait, quod ignem hunc corporeum esse Dei iustitia exigit, quia sicut secundum ordinem naturæ, anima corpori a Deo jungitur, ut illi vitam influat, ita ordo divinæ iustitiæ exigit, ut anima quæ peccaverit, alteri corpori, igni scilicet, uniatur, ut per eum puniatur: *ordo divinæ iustitiæ exigit, ut spiritus ab igne materiali habeat puniri: ut sicut secundum ordinem naturæ, anima unitur corpori, ut influat vitam ipsi corpori, sic uniatur igni materiali secundum ordinem iustitiæ, ut punibile punient, a quo suscipiat poenam* (*in breviloq.* q. 7, c. 2). Non facile percipitur quomodo corporeus hic ignis in animam incorpoream et totaliter spirituales agere valeat; fidelium enim animæ, quæ in purgatorio igne torquentur, a suis corporibus separantur, quomodo ergo fieri potest, ut elementum hoc materiale, extensum et ex variis partibus compositum, in animas spirituales, inextensas, et partibus carentes agat? Fatentur omnes, quod agens quodcumque actionem suam ultra activitatis suæ sphaeram ferre non possit; qui ergo fieri potest, ut agens materiale et corporeum agat in animas spirituales, quæ extra activitatis ejus sphaeram sunt? Hanc certe ignis corporei in animas spirituales actionem mens humana explicare non valet, et ideo Hugo a S. Victore (*de Sacr.*, 2, 3, 3) hanc actionem vocat *perpetuum miraculum*, quod homo percipere non potest. Ideo etiam Lactantius Firmianus ait, hunc ignem *inenarrabiliter torquere*. Ideo sanctus Chrysostomus assertit, hunc ignem *tormenta indicibilia inferre*: et D. Augustinus, corporeum hunc ignem *miris et ineffabilibus modis* (*de Civ.* 6, 10) animas cruciare prædicat. Licet autem

miraculosa, inenarrabilis, indicibilis et ineffabilis sit actio ignis corporei in animas spirituales, certum tamen est, quod in eas vere agat, quoque eas dirissime torqueat. Diversimode explicare conantur theologi hanc ignis corporei in animas actionem: dicunt aliqui, eam esse realem et physicam, ignemque physico agere in spiritus, non quidem per solam sibi nativam virtutem, at per Dei potentiam, quae illum supernaturaliter elevat, ut in spirituales substantias agat. Asserunt alii, hanc ignis corporei actionem esse solummodo moralem et metaphoricam, varieque hanc ejus actionem explicare contendunt; verum sive physica, sive moralis dicatur hæc actio, ineffabilis semper est, veroque assertitur quod modo ineffabili spiritus crucientur ab igne corporeo: *ineffabilibus modis recipientes ex ignibus pœnam* (S. Aug. ubi sup.). Proinde in hoc mysterio unum nobis manet incertum, et aliud certum; incertum quomodo ignis corporeus agat in spiritus, idque concipere nequimus: certissimum et indubitatum quod ignis corporeus vere agat in spiritus, ac eos cruciet. Sic namque docet divus Augustinus: *adhærebunt ergo spiritus, licet incorporei, corporeis ignibus cruciandi miris et ineffabilibus modis recipientes ex ignibus pœnam* (ubi sup.). Si ab Augustino quæras, quomodo purgatorii corporeus ignis in spirituales animas agat, se hoc non intelligere fatetur, utpote mysterium ineffabile: *ineffabilibus modis*. Si autem ab eo petas, an revera corporeus purgatorii ignis in spirituales animas agat et an eas cruciet; hoc vere arbitrat, de hoc non dubitat, easque ab igne corporeo cruciari asserit: *adhærebunt spiritus, licet incorporei, corporeis ignibus cruciandi*. Cum Augustino idem sentit sanctus Gregorius, dicens, quod *per ignem corporeum mens incorporea cruciatur* (*Dial.* 4, c. 29). O fratres, sæpe sæpius subterraneum hunc ignem recogitate; in purgatorium crebro viventes descendite; corporeum hunc ignem sæpissime mente revolvite; in illum projici timete ac talem suscipite poenitentiam, ut ea mediante, gravissimas illius ignis pœnas vitare valeatis. Hunc certe ignem antiquitus serio meditabantur viri sancti, in illum projici quam maxime timebant et ideo indefessa sollicitudine gravibus poenitentis incumbabant. Jam

nunc primævus hic evanuit fervor, temporum successu obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii, hominum facies est denigrata, nullumque fere reperire est, qui gravi poenitentiae adhæreat, quia nullus fere est, qui in purgatorium ignem injici formidet. Plerique similes sunt pueris, qui, ut ait Chrysostomus, *larvas timent, ignem non timent*. Pavent et trepidant pueri, cum illis personatus quidam sese offert homo, a quo nil mali sunt passuri: *larvas timent*; si vero candellam accensam vident, nequaquam timent; quin contra eam abdlantiunt, eique libenter digitum admovent: *ignem non timent*. Sic certe se habere solent plerique hominum; dum enim eis jejunare, vigilare et aliis poenitentiae operibus, quæ levia et nullius quasi momenti sunt, incumbere proponitur; tunc timent, nec iis vacare quomodocumque volunt: *larvas timent*. Cum dein iis dicitur, quod nisi poenitentiam egerint, Deoque totaliter in hoc mundo satisfecerint, in purgatorium mittentur, ubi ab igne corporeo dirissime cruciabantur: *ignem non timent*. Imo plerumque dicant, quod piacularibus purgatorii flammis ad multos dies, ad plurimos etiam annos, adjudicari optarent: *ignem non timent*. O quam metuendus est hic ignis! O quam formidandus! Quod ut clarius pateat, hunc ignem, non solum corporeum; verum et maxime violentum esse jam probabimus.

II PARS.

In purgatorio est ignis violentus, qui torquet justos.

1. Ignis purgatorii gravitatem et violentiam mirabiliter exaggerant sancti, præcipue tres, nempe Anselmus, Cæsarius et Augustinus; quorum primus, hunc ignem ita violentum et vehementem esse asserit, ut nil eo gravius homo quisquam in hoc mundo sustinere possit: *gravior est ille ignis, quam quicquid homo pati potest hac vita*. Addit sanctus Cæsarius Arelatensis Antistes, hominem mortalem nec cogitare posse,

quanta sit ignis illius gravitas; *purgatorius ignis durior erit, quam quod possit poenarum in hoc seculo sentiri, aut cogitari* (ho. 7 et 8). Præ cæteris ignis hujus violentiam melius explanare, magisque amplificare videtur sanctus Augustinus: dum ignem igni conferens, ait ignem nostrum respectu ignis purgatorii, fictum tantum et pictum ignem videri; *ignis noster in hoc mundo est tanquam ignis depictus in afflictione, respectu poenæ ignis purgatorii*. Norunt omnes, tantam ignis nostri esse vim, ut duriora metalla liquet, silvas et montes absumat, in eum projecta quævis corpora devoret, ac intolerabiles dolores causet; nihilominus, si credamus Augustino, tanta est Purgatorii ignis violentia, ut noster hic ignis respectu illius videatur solummodo ignis imaginarius et pictus: *est tanquam ignis depictus*. O magnam purgatorii ignis violentiam! Nec mirum, si ignis illius vehementiam tantum exaggerent sancti Patres, cum hic ignis ejusdem sit naturæ cum tartareo: *sub eodem igne*, inquit sanctus Gregorius, *purgatur electus et crematur damnatus* (4 *Dial.*): et, ut ait Doctor Angelicus, *idem est ignis qui damnatos cruciat in inferno et qui justos in purgatorio purgat* (in 4. d. 10, q. 2, art. 1). Ad horrendam, quæso, tartari fornacem mentis oculos nunc convertite ignis illius impetum et acerbitatem serio contemplantini; attendite quanta sit violentia ignis illius, quem accendit Deus in furore suo; perpendite, quam grave sit ab illo igne urri; utpote quasi omnium tormentorum congeries et in quo adunata videntur omnia supplicia: *in uno igne omnia supplicia sentiunt in inferno peccatores* (S. Hier., *epist. ad Pammac.*). O vere magnam tartarei illius ignis violentiam! o quam acerbis etiam et violentus est ignis purgatorius, qui eandem cum tartareo sortitur naturam: *idem est ignis*. Inter utrumque tamen hæc habetur differentia, quod tartareus reprobos, *purgatorius vero viros justos et electos cruciat*.

2. Non Turcas, non barbaros, non infideles, non schismaticos, nec alios quosque in statu peccati mortalis defunctos, solos justos recipit purgatorium; in eo soli purgantur electi, ab ejusmodi igne soli prædestinati cruciantur: *igne pur-*

gabuntur filii Levi, igne Ezechiel, igne Daniel (S. Ambr. in Ps. 36). Viri quique sanctissimi, inquit S. Ambrosius, licet filiorum Levi æmulentur sanctitatem, quamvis prophætico Ezechielis spiritu potiantur, ac Danielis pietate floeant, hoc tamen igne purgabuntur et torquebuntur, si quid post mortem in iis purgandum remaneat. O Domine, quam formidabilia judicia tua respectu justorum, quos purgatorii ignibus adjudicas! *Non mirum* (Num. 16), quod olim aperiretur terra, ut deglütiret Dathan et Abiron, quodque itidem ducenti quinquaginta viri ab igne coeli consumerentur, qui rebelles fuerant Moysi, ac adversus Deum blasphemaverant: *non mirum* (Dan. 3), quod a Babylonicæ fornacis igne vorarentur barbari cujusdam regis ministri, qui utpote idololatræ, majora supplicia merebantur: *non mirum* (Gen. 19), quod super Sodomam et Gomorrhiam pluerit Dominus sulphur et ignem, quodque civitates illas subverterit, quia omnes fere earum cives pessimis et infandis criminibus inquinabantur: mirum propterea et stupendum est, quod servos suos, sanctos suos, suosque prædestinatos ob levia quædam delicta ad vehementissimas purgatorii flammæ Deus condemnet. Justitia secularis non qui in levia solummodo incidunt peccata, verum sacrilegos, sodomitas et alios majorum criminum reos ad ignis supplicium damnat. Ast ita gravis et severa est Dei justitia, ut viros quosque sanctissimos, ob levissima quævis delicta quæ in hac vita non abluerunt, ad purgatorium intolerabilia ignis purgatorii tormenta perpressuros damnet. O quam terribile incidere in manus Dei viventis! Quam formidanda ejus judicia! O quam durum et molestum, ob unicum verbum otiosum, ob mendacium officiosum, vel ob aliam levissimam culpam purgatorii penas pati! O fratres, quis ex vobis intra voraces illius ignis flammæ poterit remanere? *Quis poterit habitare de vobis cum igne decorante?* (Isa. 34). Quis ex vobis, molliculi et delicatuli adolescentes, qui in medio voluptatum cœno vivitis? Quis ex vobis, clarissimi, amplissimi, nobilissimi que domini, qui nullos salutaris penitentia fructus facitis? Quæ ex vobis, o comptæ, et tenellulæ puellæ, quæ nec puncturam acus,

nec scintillam ignis ferre valetis? Quis, inquam, ex vobis habitare poterit cum devorante purgatorii igne? Heu! inquit Cassianus, *digito ignem modicum tangere horremus et quomodo non formidamus in ignis rogam ligatis manibus et pedibus injicere?* Hoc timete, hoc pertimescite; ne dicatis: justus sum, sanctus sum: potius *qui justus est, justificetur adhuc, et sanctus, sanctificetur adhuc* (Apoc. 12); ac ita perfecte quisque vivat, ut in purgatorio igne nil expandi remaneat. Ne similes efficiamini hujuscemodi christianis, quibus satis esse videtur mortalia non perpetrare, et ideo de venialibus vitandis nullo modo curant. Mentiuntur saepe, vana passim loquuntur, otio molli indesinenter indulgent, negligenter orant, et alia, quae venalia consentur, non secus ac si bona essent, nullo negotio patrant. Heu! si scirent, ac intelligerent, quam violentus et vehemens sit purgatorius ignis, quo plectuntur, qui veniales maculas contraxerunt, certe ab illis perpetrandis totis conatibus abstererent, et jam perpetrata summo studio in hoc mundo purgarent. Perpendite, inquit Augustinus, quod ignis quo Deus in alio mundo homines punit, elementari nostro igne sit longe vehementior; et tamen non est qui non mallet ignis nostri supplicia vitare, quam aliquid crimen perpetrare: *non erit iste ignis, sicut focus tuus: quo tamen si marum tuam mittere cogaris, facies quidquid voluerit, qui hoc minatur* (in Ps. 49). Hoc pensate, hoc recogitate, et salutaris haec cogitatio ad lavia quaevis peccata vitanda vos alliciat. Cum mentiendi, vel in aliud veniale incidendi occasio subest, accensae candelae, si vultis, digitum admove, aut saltem intra vos dicite: si veniale hoc peccatum admittam, nec illius vivens poenitentiam agam, purgatorius me expectat ignis, in quo non solum ad momentum, vel ad horam, imo forte ad plurimos dies, mensesque cruciabor. Hoc saepe intra vos dicite, hoc pensate, hoc mente revolvite; talique cogitatione commoti, minima quaevis venialia vitare satagite, ut non incidatis in purgatorium, in quo ardet ignis violentus, qui cruciat sanctos, et in quo ardet etiam *ignis sapiens, qui quemlibet torquet juxta merita.*

III PARS.

In Purgatorio est ignis sapiens, qui quemlibet torquet juxta merita.

Quantumvis gravia et dira sint ab igne purgatorio causata supplicia, ea tamen justa et aequissima esse certum est, quia *Deus quod justum est, cum tranquillitate discernit et recta voluntate disponit* (Aug. de vera innocent., 12). Sicut enim in inferno Deus gravitatem supplicii gravitati criminum commensurat, juxta illud (Apocal. 18); *quantum glorificavit se et in deliciis fuit, tantum date illi tormenta et luctum*; ita et in purgatorio ad multitudinem et gravitatem delictorum attendit; spectat quanta sint cujusque delicta, et quemlibet juxta merita plectit; debitaque proportione servata, quemlibet juxta delictorum qualitatem et quantitatem severe punit. Verum quidem, quod idem sit purgatorius ignis respectu omnium; Deus tamen aliquem huic igni sapientiae et discretionis infudit spiritum, quo cujusque discernit merita, et quemque juxta delictorum et debitorum exigentiam cruciat: *quantum stulta iniquitas suggessit, tantum sapiens poena deserviet* (Aug. ho. 16 ex 50). Fideles, qui purgatoriiis flammis addicuntur, non sunt aequaliter debitores justitiae divinae, tum quia inaequalibus gravantur peccatis; tum quia non aequaliter Deo pro peccatis in hoc mundo satisfecerunt. Deus autem, ut nulli injuriam faciat, mirabili quodam intelligentiae spiritu purgatorium ignem afficit, quo cujusque merita et debita dignoscit, ac quemque, servata aequitate, juxta merita punit. Tartareus ignis a Tertuliano vocatur *sapiens ignis* (scorp. 4), et ab Eusebio Emisseno nuncupatur *ignis arbiter* (ho. 4 de Epiph.). Hic ignis *sapiens* dicitur, quoniam quae et quanta damnati cujusque sint demerita sapientissime discernit et quemque congruis cruciat tormentis; dicitur, etiam *ignis arbiter*, quia aequissimum in damnatos exercet judicium, et poenam juxta uniuscujusque culpam decernit et

inffigit. Quod autem de tartareo, hoc et de purgatorio igne dicendum: iste etenim ejusdem est natura, eodemque sapientiae spiritu pollet. Vere *sapiens et arbiter* æquissimus est purgatorius ignis, dum quemlibet fidelium defunctorum nec plus, nec minus, quam par est, ac præcisè juxta delicta et debita cruciat: *quantum exegerit culpa, tantum sibi ex homine vindicabit quædam flammæ rationabilis disciplina* (S. Aug. ibid.). Purgatorii hujus ignis sapientiam et æquitatem mirabiliter explicat Cassianus, cum eum meritorum cujusque inquisitorem vocat: *ille ignis est inquisitor meritorum* (coll. 3). Qui catholica fidei inquisitioni præficiuntur, sapientissimi simul et æquissimi esse solent: *ut sapientissimi*, eorum, qui ad ipsorum tribunalia vocantur, scelera examinant, eorumque gravitatem diducunt: *ut æquissimi*, delictis penam commensurant et quemlibet juxta culpæ exigentiam puniunt. Hæc sane sunt inquisitorum fidei munia, quibus, aut saltem similibus fungitur purgatorius ignis, qui quasi iudex a Deo electus pro fidelium defunctorum inquisitione sedet. Estque iste ignis *inquisitor sapientissimus*, dum cujuslibet ex fidelibus defunctis delicta et debita examinat, discernit et ponderat, et est *inquisitor æquissimus*, dum quemlibet pro ratione culparum et debitorum cruciat. Si quisque semetipsum in præsentì judicaret, Deoque plene satisfaceret, nequaquam ulterius judicaretur, nec ad Purgatorii penas damnaretur: *si nosmetipsos diducicaremus, non utique judicaremur* (1 Cor. 11); quia tamen viri, etiam sanctissimi, levia peccata in quæ incidunt, non satis examinant, nec satis in hac vita judicant et puniunt, ignem purgatorium, ut sapientissimum et æquissimum judicem, statuit Deus, ad examinanda et probanda cujusque opera: *uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit* (1 Cor. 3). Hic ignis, ut iudex et inquisitor a Deo constitutus, abscondita tenebrarum et secreta cordium penetrat, cogitationes, verba et cujusque opera inquiri; quantis quisque suppliciiis dignus sit, adiudicat; ac juxta cujusque merita, suos temperat ardores et quemque juxta culparum exigentiam punit et cruciat. In ecclesiastico inquisitionis tribunali, gravia solummodo examinari et puniri solent scelera: in eo

blasphemiae, hæreses et alia id genus peccata ad examen vocantur et juxta cujusque gravitatem plectuntur; ignis purgatorius inquisitor severus lævia quæcumque delicta scrutatur, censura debita inurit et condigno supplicio plectit. O vos omnes, qui levia intra conscientiam latentia peccata indiligenter et perfunctiore examinatis; vos qui divinæ justitiæ in hoc mundo plene et perfecte satisfacere negligitis, scitote quoniam immediate post mortem, ad inquisitionis purgatorii tribunal vocabimini. Ibi *inquisitor ignis*, mendacia hæc quæ nullius momenti censetis, verba illa otiosa quæ nulli injuriam facere dicitis, frequentes illas nugas, quas animi oblectandi causa profertis, tempus quod in vanis et inanibus teritis occupationibus, minimas negligentias, ad quas inter orandum declinatis, ac tandem quidquid in verbis et operibus vestris imperfectum et vitiosum reperitur, sedulo examinabit, ac quemque juxta merita puniet, nec ab illo exiet quisquam, donec justitiæ divinæ fecerit satis: *non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem* (Math. 5, 26). O quam terribilis est ille ignis! Terribilis quidem et timendus: pauci tamen illum timeant; imo nonnullos reperire est, qui in illum mitti peroptant. Et sicut olim illustrissimus martyr sanctus Ignatius dicebat: *utinam fruar bestiis!* ita et dicunt hi: utinam purgatorio fruar ignem! Utinam ad ardores illius per multum temporis tolerandos aliquando damner! Nesciunt certe quid petant hujusmodi homines; si enim scirent, ac probe nosset, quam gravis et vellemens sit ille ignis, non sic loquerentur, nec talia emitterent vota; potius jejuniis, aliisque severioris penitentiae operibus pertinaciter insisterent, ut mediantibus illis, impertransito purgatorio, post mortem ad paradisum recta pergerent. Audivit aliquando sancta Lyduvina pium quemdam sacerdotem dicentem: vellem, si liceret mihi multis annis, multisque sæculis degere in purgatorio, modo certo constaret, me postea salvum fore. Cui virgo suspirans respondit: *quid est, domine, quod loqueris? Si scires qualis sit purgatorii locus, et quas ibi dent penas animæ, nequaquam ita loquereris* (Surius, 14 aprilis). Quod sacerdoti huic dixit admiranda virgo Lyduvina, hoc et omnibus

dico, qui in purgatorium ignem mitti non formidant: si enim scirent, quomodo hic ignis agat in spiritus, quanta sit ejus violentia, et quam sapienter ponderet et severe puniat minima quævis delicta, pro certo in illum ignem mitti timerent, ac omnibus modis illum vitare conarentur. In hunc ignem mitti timebat S. Augustinus, qui enixe sic Deum deprecabatur: *o Domine, in hac vita purges me, et talem me reddas, cui igne purgatorio non opus sit* (in Ps. 17). In hunc ignem projici et vos similiter timete, ac eandem pluries ad Deum orationem fundite: eum supplices rogate, ut in hoc mundo per gratiam suam, ac per morbos et afflictiones ita vos purget, ut post mortem in purgatorio igne luendum et purgandum nil remaneat: neque solum pro vobismetipsis orandum, verum et pro amicis, benefactoribus et parentibus, qui in mediis flammis cruciantur. Supplices et gementes ab ima purgatorii fornace ad vos clamant, dicentes: *miseremini mei, miseremini mei*; eorum, queso, audite voces; vestra ne obduretis corda, eorum miseremini; erga illos estote misericordes, et Deus erga vos se misericordem exhibebit. Non satis est flere, sed iis ita miserendum, ut auxiliares eis manus præbeatis, eosque e medio flammarum eratis. Cum olim Romæ templum deæ Vestæ incendio vastaretur, virgines illæ quarum curæ mandatum fuerat, in terram se prostrantes, plurimum flebant, nilque aliud agebant: quibus Metellus, templi hujus sacerdos magnus, ait: *non est auxilium flere*, et per medias transiens flammam deæ Vestæ statuam ab incendio liberavit. O fratres, scitis, fidelium animas in mediis purgatorii flammis ardere et ploratis multum, intelligite; *non est auxilium flere*. Has non a vobis petunt lacrymas, sed ut ipsarum misereamini, utque precibus, jejunii, elemosynis, aliisque piis operibus illas a purgatorii fornace eruere conemini. Miseremini ergo illarum, et Deus erga vos erit misericors, ac per infinitam suam misericordiam gratiam in hoc mundo, et gloriam in futuro vobis largietur. Amen.

CONCIO QUINTA.

Miseremini mei, miseremini mei (Job. 19, 21).

Rogo et obsecro vos, fratres, *in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti* ut animarum, quæ in purgatoris torquentur flammis, misereamini; hoc a vobis supplex peto *in nomine Patris* qui vos creavit; *et Filii*, qui vos redemit; *et Spiritus Sancti*, qui vos per gratiam suam regeneravit. Has in cælo animas expectant adorandæ tres sanctissimæ Trinitatis personæ; expectant ut nos, multiplicatis sacrificiis, aliisque bonis operibus, eas a purgatorii ergastulo liberemus. Supremæ, queso, divinarum personarum voluntati pareamus, et urgentibus piorum defunctorum precibus annuentes, eos a piacularibus flammis eruere conemur. Ibi a multo tempore flent, clamant et conqueruntur: *flent* suam deplorantes infelicitatem, *clamant* ad mortales, quorum suffragis liberari peroptant, *et conqueruntur* de propinquis, hæredibus et aliis, qui testamenta executioni mandare, preces fundere aliaque pia opera ad ipsorum liberationem perficere negligunt. Amaras queso, eorum abstergite lacrymas, clamores illorum audite, ac justis illorum querelis commoti, ipsis subvenite: ad quod ut vos alliciam, purgatorium, in quo torquentur, hodie proponam, ut *terram infelicem et ærumnosam. Ace.*

Purgatorium, sicut et paradysus, terra sancta dicitur, quia sicut in paradiso, ita et in purgatorio nonnisi sancti habitant. Unde cuilibet sive in paradiso, sive in purgatorio existenti dici potest: *locus in quo stas, terra sancta est* (Exod. 4). Magna tamen habetur differentia inter utramque illam terram, quia paradysus terra et sancta et simul felicissima est: purgatorium vero terra quidem sancta appellatur; verum etiam simul terra ærumnosa et infelix, quia terra dolorum, tenebrarum et oblivionis. Paradysus non est terra dolorum, nam ibi *neque clamor, neque dolor erit ultra* (Apoc. 21); non est etiam terra tenebrarum,

quia ab ipso Deo, sole justitiæ, mirabiliter illuminatur; *habentem charitatem Dei* (Ibid. v. 11); non est tandem terra oblivionis, quia sanctorum gesta Deus æternæ memoriæ mandabit; *in memoria æterna erit justus* (Psal. 111). O felicem paradisi terram! O quam felices et fortunati censendi, qui in ea habitant! Purgatorium vero terra infelix et ærumnosa dicenda, quia est terra dolorum, tenebrarum et oblivionis: *est terra dolorum*, in qua acerbissimos dolores patiuntur fideles defuncti: *est terra tenebrarum*, in qua gementes delitescunt: *est terra oblivionis*, in qua dum gravia patiuntur, ab hominum memoria exciderunt. Purgatorium est 1. terra dolorum; 2. terra tenebrarum; 3. terra oblivionis: en tres tituli quibus purgatorium ærumnosam terram esse patebit.

I PARS.

Purgatorium est terra dolorum.

David, mortuo ingrato filio suo Absalon, amare flevit, clamans: *fili mi Absalon, Absalon fili mi, quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te?* (II Reg. 18). Cur tam amaras lacrymas fundit propheta, mortuo Absalon, qui ipsi infensus extiterat? Non flevit David, mortuo puero quem habebat ex Bethsabee; cur ergo, mortuo Absalon, amare flet? Flet, inquit Augustinus, *quia nocerat in quas pœnas tam adultera, tam impia et parricidialis anima raperetur* (de doctr. Chris. 21). A Propheta regio discite, quando et pro quibus mortuis flendum; non enim flendum pro infantibus, qui post acceptum baptismum moriuntur; flendum pro patribus, matribus et omnibus adultis, qui post commissa et non totaliter deleta peccata, ex hoc mundo exeunt, quoniam sive ad infernum, sive ad purgatorium damnantur, ubique miseri manent, etsi non æqualiter; in inferno sunt in æternum miseri; in purgatorio vero, licet non in æternum, gravi tamen miseria tabescunt, fitque illis purgatorium terra suppliciorum et dolorum, in qua tot tantisque do-

loribus subjiciuntur fideles defuncti, ut continuum sit miraculum, quod in iis subsistere possint: *in miseris non subsistent* (Psal. 139). Ut exprimat S. Cyrillus quanti sint dolores, quos in purgatorio perferunt animæ defunctorum, dolores cum doloribus confert, animarumque purgatorii dolores cum nostris comparans, ait, utrinque quidem esse dolores, atvero tantos arbitratur, quos in purgatorio perferunt fideles defuncti, ut in comparatione illorum gravissimi quique hujus mundi dolores, non dolores, potius consolationes et refrigeria censeantur. *Si omnes quæ in mundo sunt pœnæ, tormenta et afflictiones, comparentur minori pœnæ quæ illic habetur, velut solatia apparebunt* (in vita S. Hieron.). Videte, quantos dolores patiantur in suppliciis rei, ægri in infirmitatibus, in xenodochiis pauperes, Martyres in tormentis, eorum et aliorum omnium, qui in hoc mundo dire cruciantur, dolores ponderate, eosque respectu dolorum quibus gravantur animæ fidelium defunctorum, levissimos existimate, quia si omnes quæ in mundo reperiuntur pœnæ, tormenta et afflictiones, comparentur minori pœnæ quæ illic habetur, *veluti solatia apparebunt*. Cum acri dentium dolore stimulamur, amare flemus, gementes undique clamamus, nullumque dolorem nostro acerbiorē inveniri posse arbitramur. Cum dysenteria, calculo, podagra, vel gravi alio laboramus morbo, mori magis, quam diu sic vivere optamus, doloresque nostros ipsa morte amariores putamus, et graves quidem in se videntur; qui tamen intuitu eorum quos patiuntur fideles defuncti, non dolores, imo solatia reputandi: *veluti solatia apparebunt*. Dolores hujus mundi, aut leves sunt, aut breves, quoniam si graves cito transeunt, nec diu curare possunt. Nam juxta communem effatum *nullum violentum perpetuum* et ut præclare loquitur moralis philosophus: « hoc solatium vasti doloris est, quod necesse est, desinas illum sentire, si nimis senseris: nemo potest valde dolere et diu: sic nos amantissima nostri natura disposuit, ut dolorem aut tolerabilem, aut brevem faceret: brevis morbus ac præcepit alteritrum faciet, aut extinguetur ». In purgatorio autem dolores diu durant, et simul acerbissimi sunt: durant aliquando ad decem,

ad viginū, imo ad centum annos et ultra; et tamen ita graves et acerbi sentiuntur, ut omnes quos patimur in hac vita dolores, levissimi, parvi et quasi nihili reputandi respectu eorum quos in purgatorio fideles patiuntur. Animarum purgatorii dolores plusquam gravissimos esse fateremur, si unico ictu oculi, purgatoria hæc loca, et quæ in iis patiuntur fideles defuncti, lustrare valeremus. Heu! si videre possemus subterranei hujus carceris acerbiterem, portentosam ignium illic exardescentium vim, summamque animarum ibi patientium tristitiam: si videremus, aut saltem perfecte nossemus, quam graviter ibi suos Deus plectat amicos, ut eos æternæ gloriæ dignos efficiat, attonitus quisque haud dubie clamaret: o quam graves, quam acerbos dolores patiuntur ibi fideles defuncti! Nemo sane non assereret, dolores nostros respectu illorum, dicenda quasi lenimenta et solatia. Hoc olim firmiter crediderunt et asseruerunt ex Anglis multi, cum unum ex Britannia Majoris incolis, Drithelmum nomine, a mortuis suscitatum viderunt. Hic, cum fato functus ex Dei permissione purgatorii penas intueri et contemplari potuisset, a mortuis excitatus palam dixit, vitam denuo sibi concessam, tamen longe alia ratione ducendam. Et revera, teste V. Beda (hist. 5, 13), novus hic homo novam et portentosam vitam duxit: mox enim facultates omnes pauperibus et liberis distribuit, seque in cœnobium recepit, ubi portentose penitentia operibus vacavit. Vigilabat, jejunabat, aliisque solitis mortificationibus carnem suam affligebat, ac insuper ardentibus prunis decumbens aliquando cernebatur, stupentibusque adstantibus se calidiora vidisse dicebat: *calidiora vidi*. Nonnunquam frigidissimo hiemis tempore in mediis stagnorum aquis se immergebat; aliisque rogantibus ut ab hoc loco discederet, se frigidiora vidisse respondebat: *frigidiora vidi*. Inter repes et lapides nudum corpus interdum volutabat, atque interrogantibus, cur hæc faceret? Se diriora vidisse asserbat: *acerbiora vidi*. Pensate, fratres, sæviora supplicia, quæ unquam humana justitia decrevit in reos; perpendite crudeliora tormenta, quæ ingeniosa tyrannorum crudelitas exercuit in martyres; mente, si vultis, revolvite cunctas plagas, quibus divina vindicta percussit im-

pios, his sane diriora et acerbiora viderat Drithelmus; nempe purgatorii supplicia, quæ ita acerba sunt, ut quaecumque in hoc mundo patimur, respectu illorum, non supplicia imo solatia videantur. O quanta censenda purgatorii supplicia! O quanti dolores fidelium qui ea patiuntur! Eos certe gravissimos censuit Philippus tertius Hispaniarum rex, qui ut defunctam conjugem *Margaritam Austriacam* ab iis liberaret, viginū millia piacularia sacrificia fieri curavit (Engel. serm. *pro Defunct.*). Eos etiam acerbissimos credidit serenissima Hispaniarum infans, Isabella Clara Eugenia, quæ pro defuncto conjugē *Alberto Pio*, sacrorum quadraginta millia celebrari imperavit. Eos quoque dirissimos firmiter credunt multi, qui testamento suo, statim ubi extremum spiritum exhalavit, sacra multa pro se continuo fieri constituunt. Quod quidem recte factum; rectius autem faciunt alii, qui ante mortem sibi prospiciunt, missasque pluri- mas pro se celebrari satagunt. Hos et illos, quæso, imitamini; itemque imitamini alios his omnibus sapientiores, hos, scilicet, qui, ut in purgatorio nil expiandum supersit, ante mortem non solum de gravissimis, verum et de levissimis quibusque culpis penitentiam agunt. Sic faciendum esse clamat S. Chrysostomus, dicens: *præoccupet penitentia penam, regnum peccatorum extinguit paucis lacrymis* (hom. 5 *de penit.*). O fratres, sic vivite, ut non expectet, verum præveniat et præoccupet penitentia vestra penam purgatorii, flete, orate, superflua in eleemosynas erogate, ac salutaribus cunctis penitentia operibus sedulo incumbite, ut vitare valeatis dolores purgatorii, qui acerbissimi sunt. Ad hæc purgatorium, terra dolorum, *est etiam terra tenebrarum.*

II PARS.

Purgatorium est terra tenebrarum.

In ipso mundi primordio, postquam creavit Deus cœlum et terram, *tenebræ erant super faciem abyssi* (Gen. 1). Jamvero præ nimia, qua pollet Deus bonitate, mox corpus quoddam lucidum creavit, a quo dies noctesque distinguerentur, quousque quarto creationis mundi die solem et lunam creavit: *solem*, ut præesset diei; et *lunam*, ut præesset nocti: *fecitque Deus duo luminaria magna, luminare majus, ut præesset diei, et luminare minus, ut præesset nocti* (ibid. v. 6). Hæc sunt duo mirabilia luminaria, quæ nobis in hoc mundo viventibus illucescunt; hæc a nobis tenebras fugant. Duo vero hæc luminaria in purgatorio non apparent: purgatorium enim est terra tenebrarum, cui nec sol, nec luna, nec quodcumque sidus lucet. De hoc nullus superest dubitandi locus, cum purgatorium sit in imis terræ visceribus, non longe ab ejus centro et prope infernum, ubi nulla siderum quoruncumque lux videtur et ubi ipse ignis afflictis fidelibus non lucet, caloremque habet ut eos torqueat; lucem non habet ut eos oblectet. Et hoc sensu dixit regius Vates, Deum sive tartarei sive purgatorii ignis flammam intercidisse: *vox Domini intercidentis flammam ignis* (Ps. 28). Flammam quidem ignis purgatorii intercidit, quia in eo lucem a calore separavit; et relicto ei calore, ab eo abscedit lucem; relinquit ei calorem, ut torqueret fideles; ab ipso abstulit lucem, ut in purgatorio, quasi in terra tenebrarum, remaneret, ubi nulla solis, luna, siderum, ignis, vel cujuslibet alterius luminaris luce foverentur. Certum est, in multis infernum a purgatorio differre et in hoc præcipue quod inferni æterna, purgatorii vero transitoria habeantur supplicia; in hoc conveniunt, quod sicut infernus, ita et purgatorium sit terra tenebrarum. Quod parabolis duabus nobis manifestare voluit Christus, quarum una infernum et altera purgatorium

terram tenebrarum esse declarat; *prima* est regis cujusdam, qui cum invitatus ad nuptias quas paraverat, solícite lustrasset, unum ex eis adnotavit vestem non habere nuptialem, quem acriter arguit, eumque in tenebras exteriores mitti jussit: *tunc dixit rex ministris; ligatis manibus et pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores* (Math. 22, 13). Hac parabola nobis delineantur impij et omnes peccatores in statu peccati mortalis ex hoc mundo migrantes, qui ad tenebras exteriores, seu ad infernum in æternum cremandi mittuntur; cum enim eos Christus nuptialem gratiæ vestem non habentes videt, adversus illos irascitur, illos acriter objurgat, eosque ad tenebras exteriores mitti imperat: *mittite eum in tenebras exteriores*. O luxuriose, qui tot libidinibus corpus tuum fœdasti! o avare, qui aliena iuive rapuisti! o peccator, qualiscumque sis, qui ex hac vita lethali peccato fœdatus migras, optares ad cœlum et ad Agni nuptias venire; quia vero divinæ gratiæ nuptiali veste indutus non apparebis in infernum, ubi tenebras patieris perpetuas, præcipitaberis: *mittite eum in tenebras exteriores*. *Secunda parabola*, quæ de purgatorio intelligitur, est de homine quodam prædite, qui cum peregre proficisci vellet, vocavit servos suos, quibus sua bona tradidit, ut mediante eorum ministerio facultates suas augetet, et aliquem ex bonis suis fructum parceret. Uni autem ex servis dedit quinque talenta, alteri duo et alteri unum. Qui quinque talenta acceperat, operatus est in eis et alia quinque lucratus est: similiter et qui duo talenta acceperat, lucratus est alia duo; qui autem unum acceperat, non operatus est in eo; et licet illud solícite servaverit, illudque Domino suo fideliter reddiderit, nihil tamen lucratus est, nec aliquid emolumentum Domino attulit; quapropter iratus Dominus adversus hunc servum, eum in tenebras exteriores mitti jubet: *inutilem serum eijcite in tenebras exteriores*. Ecce quo mittuntur desides catholici, qui non magna quidem perpetrarunt scelera, et qui magnis etiam virtutum operibus incumbere renuunt: ecce quo præcipiuntur servi illi desidiosi, qui quidem animam suam gravibus non coinquant criminibus, quique ex talentis a Deo acceptis non multam re-

ferunt fructum: *ejicite in tenebras exteriores*. Hi qui in venialia solummodo inciderunt, non ad inferni, tantum ad purgatorii tenebras projiciuntur. O quam durum fidelibus defunctis ad tenebras illas damnari! quam acerbum iis uno, vel etiam pluribus annis in illa terra tenebrarum remanere! o quam diuturna illis et terribilis hæc nox, quæ pluribus sæpe annis durat et sine ullo lucis usu continue perseverat! De Jacobo quodam Osorio narrat historici, quod cum ex Hispaniarum regis ordinatione, carceri mancipatus fuisset, tanto mœrore confectus sit, ut intra unam noctem canuerit, ejusque crines albi apparuerint. Unde occasionem sumpsit Martialis poeta dicendi, longam fuisse hanc noctem, cum in ea homo ille senex evaserit: *o nox, quam longa es, quæ facis una senem?* (epigram. 4, 7). Quam vero longior purgatorii nox! Quam durus est animabus in purgatorio existentibus, ibi pluribus annis, ac nonnunquam plurimis sæculis in mediis tenebris manere! Quam longa et quam crudelis illis ea nox; *o nox quam longa es!* Tristis erat senex Tobias, nec aliquo gaudio vel solatio hic in terris frui posse credebatur, quia cum cæcitate laboraret, cœli lumen videre nequibat, ac vita ejus nox videbatur perpetua: *quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, et lumen cœli non video?* (Tob. 5). En, quale gaudium esse potest animabus in purgatorio patientibus? quali frui possunt solatio, vel potius, quo mœrore, quoque dolore non comprimuntur sive ob pœnam sensus quæ cruciantur, sive etiam ob diuturnas tenebras quibus addicuntur? quam durum iis pluribus diebus et annis in mediis tenebris vivere! Mihi audire videor animas illas in tenebricoso purgatorii barathro clamantes: *Domine, ut videam*. O pueri, audite patrem, audite matrem, audite avos et atavos, quorum quilibet, ut cæcus ille, de quo S. Lucas, ad vos clamat: *Domine, ut videam*. O patres et matres, audite filios et filias, qui in mediis purgatorii tenebris delitescunt, vos supplices deprecantur, ut jejuniis, elemosynis et aliis piis operibus eos ab illa tenebrarum terra eruatis. Hanc iis ne denegatis gratiam: *mortuo non prohibeas gratiam* (Eccli. 7). Orate, jejunate, elemosinas erogate et sacrificia Deo offerri cu-

rate, ut iis mediantibus fideles defunctos ab illa tenebrarum terra eruere valeatis. *Denum purgatorium est etiam terra oblivionis.*

III PARS.

Purgatorium est terra oblivionis.

Ut suadeam, purgatorium esse terram oblivionis, velim solummodo, quod quisque advertat, quomodo se habere soleant filii, hæredes et amici respectu parentum, benefactorum, amicorum et aliorum defunctorum; certum enim est, quod eorum cito obliviscantur: *hodie homo est, et cras non comparet: cum autem sublatus fuerit ab oculis, cito transit a mente* (de *Imit. Chr.* 1, 2). Quot magnates, qui in sæculo innumbris circumdabantur aulicis et qui devictas nationes pedibus suis prostratas viderant, ubi primum intra parva sibi sepulchra claudi contigit, ab uxorem, filiorum et aliorum memoria ita exciderunt, ut de præterita illorum magnitudine nil amplius cogitarint! Quot divites, quot sapientes, quot potentes in sæculo, qui ut soles mundo affulserant, mox post mortem oblivioni traditi sunt, nec eorum magis mentio apud homines auditur quam miserorum militum, qui in conflictu ob recepta vulnera interierunt, quorum nullus amplius reoordatur! *Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non est memor amplius* (Ps. 87). Quot homines, quot mulieres, quot omnis sexus, omnisque conditionis personæ, post mortem statim derelictæ et oblivioni traditas videmus, non solum ab extraneis, verum a filiis, ab hæredibus et ab amicis! Certe mortuorum obliviscuntur perique et fere nullus reminiscitur eorum, ut illis subveniat: *quis memorabitur tui post mortem, et quis orabit pro te?* (de *Im. Ch. ibid.*). Certe nullus fere memoratur defunctorum. Postquam princeps Apostolorum in monte Thabor gustare cepit, quam suave esset Christi cœlesti gloria radiantis consortio frui, oblitus sociorum, quos ad montis radices reliquerat, de absentibus

Apostolis nullatenus sollicitus magistrum transfiguratum contemplans exclamavit; *Domine, bonum est non hic esse* (Mat. 17, 4). O Petre, tuorum memento fratrum, qui ad montis radices expectant: Christum roga, ut eos accedere sinat: fac ut ad montis verticem ascendant, ibique tecum Christo glorioso et glorificante fruantur. De his profecto nil curat Petrus, qui sui solius memor quiescit in illa, qua in monte Thabor felicitate gaudet, ut aliorum Apostolorum nec recordetur. En veram ideam eorum, quæ fieri solent mortuis hominibus: filii enim et hæredes eorum, mediantibus bonis, quorum dominium et possessionem acquisierunt, ascendunt ad montem, ascendunt ad dignitates, fruntque potentes in seculo, et postquam in ample hæreditatis possessionem venerunt, ea tanto cum gaudio fruuntur, ut nec parentum, nec benefactorum fato functorum reminiscantur; postquam possessores pacifici evaserunt domus, dignitatis, villæ, aliorumque ipsis testamento relictorum, tanta inebriantur lætitia et voluptate, ut mortuorum in radice montis, seu in purgatorio gentium non recordentur. Verum est, quod mortuis parentibus uxores et filii aliquot diebus plorant et multa eis externa pietatis officia impendi curant: tunc audiuntur undique campanæ; tunc magni fiunt sacerdotum et parentum conventus; tunc aliæ multæ adhibentur ceremoniæ, quas D. Augustinus vocat *humanitatis officia, non vitæ æternæ præsidia (de cura pro mort. hab.)*; easque fieri satagunt filii, inquit Augustinus, non tam ut parentibus subveniant, quam ut sibi satisficiant; *ista sunt solatia qualiacumque vivorum, non subsidia mortuorum*; transactis autem primis illius luctus diebus, parentum et benefactorum in purgatorio patientium non amplius recordantur filii et hæredes, ac legata solvere, pauperibus elemosynam dare, aliæque defunctorum testamentis ordinata executioni mandare minime satagunt. An parentes defuncti morentur in radice, vel in cacumine montis; an maneant in purgatorio vel in paradiso nil curant; horum omnium facile obliviscuntur, nec de illis sublevandis reminiscuntur. Plerique erga propinquos se habent sicut matres sanctorum Innocentium respectu filiorum suorum. Antequam occiderentur hi pueri, eos pro vi-

ribus tuebantur piæ matres, pro illorum conservatione adversus Herodis satellites generose decertabant; corpora sua horum carnificum gladiis facile committebant, ut filios suos incolumes servarent; ac mori maluissent, quam videre eos ab impiis interimi. Mortuis infantibus, quid matres? *Ploratus et ululatus multus* (Matth. 2); plorarunt et ulularunt plurimum et præterea nihil. Sic se habere solent plerique respectu mortuorum: antequam morentur pater, mater, avi et proavi, eis multa charitatis et pietatis officia impendebant filii et nepotes; iisque mortuis, plorant filii, ululant filiæ, undique resonant clamores et gemitus: *vox in viis audita est, ploratus et ululatus filiorum Israël*. Transactis aliquibus diebus, quid ultra filii pro parentibus præstant? Curant ne piæ eorum voluntates executioni mandari? dant ne pauperibus, jejunant ne, ut eos a purgatorii barathro eruant? Certe nil ultra pro iis sublevandis agunt, atque eorum totaliter obliviscuntur, quasi nunquam fuerint. Unde fideles illi defuncti in purgatorio latitantes juste de propinquis in hoc mundo viventibus conqueri possunt, dicentes: *Dereliquerunt me propinqui mei; et qui me noverant, obliti sunt mei*. A viventibus vero derelinquantur mortui; oblivioni traduntur etiam a propinquis et amicis. Eoquidem non totaliter ab eorum mentibus obliterantur; eorum enim interdum meminerunt, ut eos laudent, vel vituperent; atvero eorum non recordantur ut iis benefaciant, utque eos a pœnis, quas patiuntur, liberent. Non imitantur inelytium illum Machabæum, qui mille argenti drachmas dedit, ut pro mortuis sacrificia offerrentur: non imitantur Vatem regium, qui super Saulem et Jonatham jejunavit: non imitantur Pammachium, de quo refert S. Hieronymus, quod lilia et rosas supra defunctæ mulieris sepulchrum non projecerit, sicut alii facere consueverant, sed quod elemosynis multis ei subvenire curaverit, *ossaque veneranda elemosynæ balsamo irrigavit (Epist. ad Pammac.)*. Isti quidem efficaciter recordabantur mortuorum; eorum reminiscabantur, ut ipsorum miserias sublevarent: plerique vero mortuorum non recordantur mortuorum parentum et amicorum, ut iis subveniant, de confrigendis eorum vinculis ne cogitant quidem;

de iis a tetro purgatorii carcere, et a voraci flamma liberandis parum anxiantur; eorum nullo modo, aut inutiliter meminerunt: *obliti sunt mei*. O magnam hominum in terra viventium erga defunctos crudelitatem, o portentosam filiorum et hæredum in parentes et benefactores ingratitudinem! ac item o ineffabilem fidelium defunctorum infelicitatem, quæ tanta est, ut cum sua suis reliquerint, nullum ab iis auxilium percipiant, quin potius ab iis totaliter oblivioni tradantur. O vos omnes, qui incolitis terram, cavete, ne quid simile vobis accidat: ita ante mortem res vestras componite, ut in alio mundo filiorum et hæredum auxilio haud egeatis; viri utique piissimi consilium sequimini dicentis: *noli confidere super amicos et proximos, quia citius obliuiscuntur tui homines, quam cæstimas. Melius est nunc tempestive providere, et aliquid boni præmittere, quam super aliorum auxilio sperare* (de Im. Chr. ibid.). Multi sunt, quibus cum dicimus, ut aliena restituant, ut eleemosynis peccata redimant, ut sacrificia pro peccatorum suorum expiatione offerri curent, respondent, se omnia testamento debite ordinasse, ac hæredibus onus reliquisse adimplendi quæcunque agenda sunt; melius tamen quisque per se ipsum bona perficiet, quam filiorum et hæredum voluntati ea committet. Nonne mille experimentis constat, filios et hæredes ea non adimplere, quæ a testatoribus ordinantur? Hoc sane constat. Ideo quantum fas erit, per te non per alios fac, quæ necessaria sunt, ut ab ærumnosa purgatorii terra declines et ad cœlestem patriam recta pergas. *Amen.*

CONCIO SEXTA.

Miseremini mei, miseremini mei (Job. 19, 21).

Quamvis charitate christiana, Dei gloria et æternæ retributionis spe ad subveniendum animabus in purgatorio patientibus non moveremur, si quid nobis humanitatis supersit, ad iis, omnibusque miseris succurrendum ex nativa propensione ferri deberemus, quia, ut ait Chalcedonense Concilium, Deus in cujusque corde quemdam erga miseros compassionis spiritum infixit, ita ut homo ille, quasi esse desit, qui nullo misericordiæ et commiserationis motu cietur: cum non faciat id ad quod a Deo vita donatur; *ad misericordiæ opera a Deo facti sumus* (Concil. Chalced. act. 3). Heu! tamen quot in orbe inhumani reperiuntur homines, qui nullo modo misericordia moventur! Quot duri, quot ferrei, quot immisericordes, in quibus nulla humanitatis et miseracionis scintilla, præcipue erga fideles in purgatorio patientes, elucet! Quot qui non curant, an ibi eruciantur propinqui benefactores et amici! Quin contra sæpe gaudent, deliciis se dedunt, et facultatibus quas reliquerunt defuncti, impinguantur, dum illi in mediis ignibus torquentur. O duri et tardi corde ad compatiendum, tandem aliquando animarum illarum miseremini; ad misericordiam flectimini: ferrea earum confringite vincula; hisque omnibus, quibus fas erit, modis subvenite. Audite eas ex imis terræ visceribus ad vos clamantes: *miseremini mei, miseremini mei*. Lugubres illarum audite voces, et ut ad misericordiam magis moveatur eorum vestrum, consideremus hodie purgatorium, *ut lacum miserationum*, in quo gravissima hæ patiuntur animæ. *Abe.*

Impii in statu mortalis peccati in hoc mundo viventes sunt servi, debitores et exules. Sunt quidem servi, quia *omnis qui facit peccatum, servus est peccati* (Joan. 8): sunt debitores, quia cum Dei majestatem offenderint, ei satisfacere tenentur; cui nisi in hoc sæculo fecerint satis, *pœnas da-*